

Prilog za raspravu na Senatu o stanju i perspektivama razvoja Sveučilišta

Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu, 12. ožujka 2021.

Poštovani gospodine Rektore!

Poštovane članice i poštovani članovi Senata!

Dočekali smo dan kada najviše tijelo upravljanja Sveučilištem, napokon, može otvoreno i u živo raspravljati o stanju i perspektivama razvoja. Dopustite da kao dekan najmlađe sveučilišne sastavnice dadem svoj prinos toj raspravi. Upravo je Fakultet hrvatskih studija u protekla tri desetljeća bio najbliže isprepleten sa sudbinom Sveučilišta. U njemu se plastično zrcali slika stanja u cjelini.

Ponajprije, želim zahvaliti Rektor i Senatu što su Hrvatske studije proglasili fakultetom. Zahvaljujem vam i na povjerenju koje ste ukazali meni osobno, time što ste me imenovali prvim dekanom. Koristim prigodu zahvaliti na potpori i suradnji mojemu prethodniku na čelu Hrvatskih studija - pročelniku Mariju Grčeviću.

No svrha ovoga obraćanja nije izricanje zahvala, nego ispunjavanje dužnosti da vas kao dekan izvijestim o stanju na Fakultetu i perspektivama koje se pred njim otvaraju. Stanje postaje alarmantno i teško se može riješiti na povoljan način bez znanja i sudjelovanja Rektora i Senata. Molim Vas stoga za daljnju potporu u povjerenim zadaćama.

Nakon trideset godina lutanja kroz razne ustrojbene oblike Fakultet hrvatskih studija konačno dobiva priliku autonomno uspostaviti vlastiti ustroj. Takvi procesi ne idu bez otpora i potresa. Ali ako se oni dobro provedu, mogu biti blagotvorni za razvoj Sveučilišta.

Iznimnim naporom i zalaganjem svih djelatnika i studenata Fakultet ostvaruje vidljiva postignuća u provedbi interdisciplinarnih istraživanja i poučavanja kulturoloških, humanističkih i društvenih tema vezanih za Republiku Hrvatsku i iseljništvo raspršeno diljem svijeta.

Ove akademske godine dosegnut je rekordan broj upisanih studenata, blizu 1500. Uvećan je za 100 u odnosu na prethodnu. Predavanja su započela na spomendan Jeronima Dalmatinca, proslavom njegova jubileja, 1600. obljetnice smrti. U sklopu obilježavanja prve obljetnice Fakulteta organiziran je skup „Sv. Jeronim u hrvatskoj povijesti, kulturi i tradiciji“ i prikazan film o Fakultetu „Korijeni za budućnost“. Prije dva tjedna održan je veličanstven znanstveno-stručni skup o Starčeviću – *Otac Domovine – povijesna ostavština za hrvatsku budućnost*. Fakultet se razvija u pravcu obrazovne ustanove koja gradi i učvršćuje prepoznatljiv međunarodni, interdisciplinarni i kulturološki profil, oslanjajući se na kroatološke, ali i europske odrednice pod geslom „Hrvatska u srcu Europe“.

No takve pozitivne strane zasjenjene su mračnim pojavama. One prijete povratkom učilišta na zastarjeli glas ekscesne ustanove. Govorit ću o tome izravno i otvoreno. Osvrnut ću se na znatnije probleme koji su dospjeli u žarište javnosti u posljednje vrijeme.

Stupivši na dužnost dekana krajem 2019. počeo sam upoznavati upravljački sustav i funkcioniranje ustanove. Uočio sam da postoji institucionalna parastruktura, svojevrsna paralelna linija upravljanja koja zaobilazi legalna fakultetska tijela. Ona paralizira članove u samostalnom djelovanju kakvo je uobičajeno u akademskom svijetu. Negativni učinci te institucionalne parastrukture nisu prepoznatljivi za vanjske promatrače na prvi pogled. Izvana su teško uočljivi, jer na sjednicama fakultetskih tijela uglavnom nema rasprava, često nema glasova protiv, pa ni suzdržanih. Uglavnom većina djeluje kao da podržava prijedloge koje donosi uži krug iza zatvorenih vrata, bez rasprave i propitivanja uobičajenih u akademskom svijetu.

Takvo stanje nije odraz idiličnih akademskih odnosa, nego je rezultat djelovanja institucionalne parastrukture koja poput doušničke i inkvizicijske mreže guši samostalan i demokratski razvoj ustanove. Tu mrežu ispleo je član Fakultetskoga vijeća i Dekanskoga kolegija, profesor Ante Čović, koristeći se položajem prorektora za organizaciju i kadrovski razvoj Sveučilišta. Opće je poznato da je on iz sjene Rektorata upravljao Hrvatskim studijima od vremena kada su postali sveučilišni odjel, sve do stjecanja statusa Fakulteta. Moglo se to na neki način razumjeti kada su Hrvatski studiji imali pravni status podružnice bez pravne osobnosti. Razumljivo je da tada središnjica preko zaduženih prorektora nadzire i donosi odluke o bitnim pitanjima.

Međutim, umjesto veće autonomije, uspostavom Fakulteta i stjecanjem pravne osobnosti stanje se pogoršalo. Rektor je svojega Prorektora imenovao *koordinatorom Sveučilišta za provedbu statusne promjene i uspostavljanje Fakulteta*. To je imenovanje obavljeno mimo Senata. Tako sam, s jedne strane, uz suglasnost Senata imenovan dekanom, koji snosi odgovornost kao i svi drugi dekani. A Prorektor je, s druge strane, u ulozi koordinatora preuzeo velikim dijelom poslove za koje sam zadužen.

Nisam vidio da slična funkcija postoji na drugim fakultetima. Ali svakako znam da je ovaj Koordinator svoju ulogu shvatio vrlo ekstenzivno. Upravlja Fakultetom kao oktroirani namjesnik. Najavljuje u medijima suspenziju dekana i pokušava samovoljno poništavati odluke koje se njemu ne sviđaju. Uveo je strahovladu kojom drži u potlačenosti i izolaciji veći dio zaposlenika na ustanovi. Neki od njih sada dižu glas i javno traže od Rektora i mene da im omogućimo akademska prava i sudjelovanje u radu fakultetskih tijela.

Iz Prorektorove radionice dolaze napadaji i zlostavljanja nepoćudnih zaposlenika. Nadri-pravnim akrobacijama asistira mu savjetnik dekana Petar Marija Radelj, pasionirani pisac više stotina ustavnih tužbi i raznih tužbenih podnesaka. Razmjere parastrukturnoga djelovanja tandema Prorektora i Savjetnika ilustrirat ću na tri primjera: na izradi Statuta, koji je prihvaćen na Senatu, na kontroli upravljačkih tijela Fakulteta, te na izboru za dekana.

Prorektor je osobno vodio Povjerenstvo za izradu Statuta te uz pomoć Savjetnika izigrao odluku Dekanskoga kolegija da se u rad uključe i dvoje pravnik. Mene su posve marginalizirali i nametnuli određena rješenja koja nisu primjerena akademskoj praksi, odbacujući utemeljene primjedbe sindikata i zaposlenika. Neka su rješenja bila protivna Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Zakonu o ustanovama i Zakonu o fiskalnoj odgovornosti te nisu bila u skladu sa Statutom Sveučilišta. Usprotivio sam se toj neusklađenosti pa je Statut na intervenciju Rektora i pravne službe Sveučilišta doživio 92 bitne izmjene i prije nego što je dospio do Senata. Tako imamo dvije inačice temeljnoga akta i prije nego što je stupio na snagu.

No, unatoč ispravcima, Statut još uvijek nije doveden do stupnja koji bi trebao osigurati demokratičan i funkcionalan ustroj ustanove dostojne autonomije sveučilišta. Na sjednici Odbora za statutarna pitanja Sveučilišta bio je nazočan Prorektor. Dobronamjerne i utemeljene primjedbe tri člana Odbora ignorirao je i

odbio. Propuštena je prilika da se Statut popravi i usavrši. S pravom na njega i dalje upućuju primjedbe nezadovoljni zaposlenici. Postojeći Statut treba bitne izmjene i dopune da bi mogao ispuniti svoju zadaću.

Druga je uzurpacija Prorektora vidljiva u radu Dekanskoga kolegija i Fakultetskoga vijeća. Dolazi na sjednice na koje nije pozvan i upravlja ustanovom iz Rektorata. Samovoljno saziva fakultetska tijela i diktira odluke. Bez najave i zaobilazeći dekana ovlaštena za predlaganje dnevnoga reda donosi nacрте zaključaka. Koristi prorektorsku moć i zlorabi svoj položaj. Tako je 19. veljače 2021. protustatutarno pokušao nametnuti zaključak o vlastitom radno-pravnom statusu.

Zahtijevao je da taj zaključak stavim na dnevni red Fakultetskoga vijeća i time obvežem ustanovu. Zatražio sam o tome pravno tumačenje Ministarstva znanosti i obrazovanja. Iz njega jasno proizlazi da Fakultetsko vijeće „nema ovlast donijeti zaključak o radno-pravnoj osnovi pojedinoga zaposlenika“. Postupio sam u skladu s tim tumačenjem i spomenuti „Zaključak o radno-pravnom statusu Ante Čovića“ umjesto kao točku odlučivanja uvrstio sam zajedno s pravnim tumačenjem pod točkom obavijesti o kojoj se ne glasuje.

Odmazda za poštivanje zakonitosti stigla je vrlo brzo u antibirokratskom zahtjevu za odstupanjem dekana. Tako je Fakultet umjesto ogledne znanstvenonastavne ustanove postao poligon za trgovinu „osobnih interesa“ i javno blaćenje nepokornih. Umjesto da se posvete studiju i proučavanju hrvatske, europske i svjetske kulture, jezika, filozofije, demografije i svih lijepih tema kojima se ustanova bavi, gotovo 1500 studenata Fakulteta postali su zajedno sa zaposlenicima taoci Prorektorove klike. Zato se obraćam najvišim sveučilišnim tijelima, Senatu, Rektoratu i Savjetu Sveučilišta, da ne dopuste protupravnost takva djelovanja i neakademske metode.

Treći je problem vezan za postupak izbora dekana, koji Prorektor također pokušava manipulirati. Uz asistenciju Savjetnika dekana, nametnuo je postupak koji nije u skladu sa zakonom i statutima Sveučilišta i Fakulteta. Prije tajnoga glasovanja o programima uvedeno je javno izjašnjavanje o kandidatima uz zabranu potpore za više od jednoga pristupnika. Time se nezakonito ograničavaju prava nastavnika te suzuju ovlasti Senata, Rektora i Fakultetskoga vijeća. Zbog te sam protupravnosti bio prisiljen obustaviti od izvršenja nesuvisao akt. Tražim da se postupak provede na zakonit, čestit i statutaran način. Neka prvi izbori za čelnu dužnost na Fakultetu budu u pravom duhu

akademski i demokratični, a ne zakulisna igra oktroiranih članova imenovanoga Fakultetskoga vijeća.

Zaključno, poštovani gospodine Rektore i članovi Senata, molim vas da svojom potporom dadete prinos oslobađanju zatočene ustanove iz oktroiranoga statusa. Neka se prekine praksa zloraba na Sveučilištu i otvori perspektiva razvoja sastavnici koja treba biti dostojna autonomije europskoga sveučilišta humboldtovskoga tipa.

U tom smislu, kao prvi korak, predlažem i molim Rektora i Senat da se prorektora Antu Čovića povuče s mjesta koordinatora. Fakultet hrvatskih studija treba osloboditi takva namjesništva.

Kao drugi korak molim da nam se omogući pokretanje rasprave o Statutu i usklađivanje Statuta Fakulteta s dobrom akademskom praksom na Sveučilištu.

Treći korak, za koji molim potporu Senata i Rektora, jest da se Fakultetu hrvatskih studija dopusti da u demokratskoj proceduri, primjerenoj sveučilišnoj autonomiji, izabere Fakultetsko vijeće. Jer sadašnje Vijeće ne odražava strukturu zaposlenih na način kakav imaju druge sveučilišne sastavnice. Imenovano je na prijedlog Prorektora i bez demokratske volje članova ustanove.

Uz pretpostavke tako uspostavljenih transparentnih fakultetskih struktura otvara se put za demokratičan akademski izbor dekana kojemu valja prepustiti samostalno upravljanje ustanovom, zajedno s ostalim fakultetskim tijelima, na način kako je to Rektor proklamirao u svojem obraćanju dekanima u srijedu – samostalni fakulteti s jakom sveučilišnom autonomijom.

Molim stoga Senat i Rektora da podupru navedene prijedloge u pravcu institucionalnoga jačanja i akademskoga stabiliziranja Fakulteta hrvatskih studija.

Dekan

Prof. dr. sc. Pavo Barišić